

ทหารม้าห้าร้อยคนห้อมล้อมสาวยศบนทางสายตะวันออก เบื้องหน้าคือทัพ
ข้าศึก นายทัพตะโกนเสียงกึกก้อง “ชักอาวุธ”

ทุกคนชักดาบ กองทัพม้ามุ่งไปข้างหน้า

เบื้องหน้าคือเลือดที่รอหลังริน เบื้องหน้าคือความตาย แต่พวกเขามี
อาจไม่มุ่งหน้า เพราะเบื้องหลังก็คือความตายเช่นกัน

เบื้องหลังคืออยุธยาที่ตายแล้ว

เพลิงไหม้กรุงศรีอยุธยาจนดับห้าวัน อาณาจักรที่เรืองรองมาสี่ร้อยกว่าปี
กลายเป็นเถ้าถ่าน

พม่าตั้งค่ายพักที่กรุงศรีอยุธยาอยู่จนถึงวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๑๐
ก็ยกกลับ ยึดทรัพย์สินจำนวนมาก อีกทั้งกวาดต้อนเชื้อพระวงศ์และราษฎร
ราวสามหมื่นคนไปพม่า

เนเมียวสีหบดีแต่งตั้งสุกี้เป็นแม่ทัพตั้งมั่นที่ค่ายโพธิ์สามต้นคุมอยุธยา
และแต่งตั้งคนไทยนามนายทองอิน ประจำที่ธนบุรี ทำหน้าที่กวาดต้อนผู้คน
และทรัพย์สินเพิ่มเติมกลับไปพม่า

พม่าชนะศึกโดยสมบูรณ์ แต่พาลาดเพียงจุดเดียว

พวกเขาปล่อยให้ทหารม้าห้าร้อยคนนี้*ฝาด่านออกไปได้

ผู้นำทัพม้าคือพระยาวชิรปราการ หรือชื่อที่คนทั่วไปคุ้นคือพระยาตาก

พระยาตากมีนามเดิมว่า สิน บิดาเป็นชาวจีน มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารใน
แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เป็นนายอากรบ่อนเบี้ย มารดาเป็น
คนไทย

ตำนานเล่าว่าเจ้าพระยาจักรีขอเด็กชายสินไปอุปการะเป็นบุตรบุญ

* บางตำราว่าหนึ่งพันคน

ธรรม อายุห้าขวบไปเรียนกับพระอาจารย์ทองดี วัดโกษาवास (วัดคลัง) ศึกษาหนังสือขอมและไทยจนจบสิ้น ศึกษาพระไตรปิฎก สามารถแต่งกลอนบทละคร

อายุสิบสาม เจ้าพระยาจักรีนำไปถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โปรดเกล้าฯให้ช่วยราชการกับหลวงคักดินนายเวรซึ่งเป็นบุตรคนโตของท่านเจ้าพระยาศรีสมุหนายก เป็นเชื้อสายแซก

สินยังศึกษากับอาจารย์ชาวจีน ญวน และแขก พูดยุติได้สี่ภาษาหลักคือ ไทย จีน ญวน และลาว เจาะภาษาจีน พูดยุติได้หลายภาษาย่อย

อายุยี่สิบเอ็ด อุปสมบทที่วัดโกษาवासสามพรรษา แล้วลาสิกขา กลับมารับราชการตามเดิม ทำงานก้าวหน้าตามลำดับ จนได้เป็นมหาดเล็กในกรมมหาดไทยและกรมวังศาลหลวง

ครั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. ๒๓๐๑ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอุทุมพรเสด็จขึ้นครองราชย์ได้ไม่นาน ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สมเด็จพระเจ้าเอกทัศขึ้นครองราชย์ต่อ โปรดเกล้าฯ ให้นายสินเป็นข้าหลวงเชิญท้องตราพระราชสีห์ไปชำระความที่หัวเมืองฝ่ายเหนือ

นายสินทำงานได้ดี จึงโปรดเกล้าฯเป็นหลวงยกกระบัตร ดูแลเมืองตาก

อีกตำนานหนึ่งเล่าว่าบิดาสินเป็นพ่อค้าเกวียน เมื่อโตขึ้นนายสินก็รวมกลุ่มพ่อค้า ออกเร่ร้อนค้าขายในหัวเมืองเหนือ ทำให้รู้จักพื้นที่กว้างขวาง

ด้วยฝีมือ ความคิดความอ่าน และภาวะผู้นำ เขาก็ก้าวขึ้นเป็นหลวงยกกระบัตร ดูแลเมืองตาก

ต่อมาเมื่อพระยาตากถึงแก่กรรม ก็โปรดเกล้าฯให้นายสินเป็นพระยาตาก

ปี พ.ศ. ๒๓๐๗ มังมหานรธายกทัพมายึดหัวเมืองใต้ พม่ายกทัพมาจนถึงเมืองเพชรบุรี กรุงศรีอยุธยาสั่งการให้พระยาโกษาธิบดีกับพระยาตากไปรักษาเมืองเพชรบุรีอย่างเข้มแข็ง จนพม่าแตกทัพไป

ปีต่อมาพระยาตากยกทัพมาช่วยป้องกันพระนคร ได้รับโปรดเกล้าฯ

เป็นพระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร แต่มีทันได้ไปปกครองเมือง
กำแพงเพชร ก็บังเกิดศึกกับพม่า จึงถูกเรียกตัวให้เข้ามาป้องกันกรุง

ทุกวันพม่ายิงปืนใหญ่ถล่มกรุงศรีอยุธยาอย่างหนักหน่วง ก่อให้เกิด
เพลิงลุกไหม้ ไพลามไปทั่วพระนคร วัดวาอาราม บ้านเรือนราษฎรกว่าหมื่น
หลัง

พระยาตากปรึกษากับขุนทัพคู่ใจ หลวงพิชัยอาสา หลวงพรหมเสนา พระ
เชียงเงิน ขุนอภัยภักดี

พระยาตากกล่าวว่า “สถานการณ์ของอยุธยาคับขันยิ่งนัก กรุงคงแตก
แน่นอน ในเมื่อเราได้รับคำสั่งให้ตั้งรับอย่างเดียว เราก็คงวันตายเท่านั้น”

พระเชียงเงินว่า “ครั้งที่เรายกกำลังไปยึดค่ายพม่าได้ เบื้องบนก็ไม่
ยอมส่งทหารไปหนุน ทำให้พม่ายึดค่ายคืนได้”

หลวงพิชัยอาสาว่า “ถูกแล้ว เบื้องบนสั่งการแบบไม่ใช้ความคิด ครั้ง
หนึ่งพม่าตีเมืองจุดที่ท่านรักษา ท่านสั่งให้ยิงปืนใหญ่ใส่ทัพพม่า ท่านกลับ
ถูกลงโทษภาคทัณฑ์ เพราะมิได้ขออนุญาตจากเบื้องบนก่อน”

หลวงพรหมเสนาวา “ครั้งที่พระยาเพชรบุรีตายก็เช่นกัน ท่านห้าม
เขาออกรบกับพม่าที่มีกำลังมากกว่า แต่พระยาเพชรบุรีก็ยังออกไป และ
เสียชีวิตกลางสนามรบ ท่านกลับถูกกล่าวหาว่าทอดทิ้งพระยาเพชรบุรี”

พระยาตากทอดตามองเส้นขอบฟ้า แลเห็นแสงไฟไหม้หลายจุดใน
เมืองหลวง อันเกิดจากปืนใหญ่พม่าถล่มเมือง กรุงยังไม่แตก แต่จะนานอีก
เท่าใด?

พระยาตากว่า “สิ่งที่เราควรคิดในยามนี้คือเราจะช่วยอย่างไร”

“ท่านคิดอ่านประการใด?”

“ในการเล่นหมากรุก บางครั้งเราต้องยอมเสียหมากสำคัญ เพื่อรุก
ฆาต เราต้องเปลี่ยนกลยุทธ์”

“อย่างไร?”

“ออกจากอยุธยาไปก่อน เกณฑ์คนสร้างกองทัพใหม่ แล้วหวนกลับ

มายึดคืน”

“เกณฑ์คนจากที่ใด?”

“หัวเมืองชายฝั่งตะวันออก”

“ทำไมเป็นเช่นนั้น?”

“ประการที่หนึ่งเพราะฝั่งตะวันออกเป็นด้านเดียวที่มีกองกำลังของพม่าน้อยที่สุด ประการที่สอง หากพิศพลาด ถูกพม่าไล่ล่า เรายังสามารถออกทะเลไปตั้งหลักที่เขมรได้ ประการที่สาม หัวเมืองตะวันออกล้วนมีกองทัพ สามารถรวมกันมาสู้พม่า”

“เราจะไปอย่างไร?”

“ถ้าเราตีฝ่าพม่าที่ล้อมอยุธยาได้ เราก็มุ่งหน้าไปชายเขตแดนต่อเมืองนครนายก จากนั้นนครนายกเราจะใช้เส้นทางด่านกบเจาะและศรีมหาราโทธิ ที่นั่นมีทหารพม่าคุมอยู่ เราต้องฝ่าด่านนั้นไปถึงปากน้ำเจ้าโล้ ที่บางคล้า ที่นั่นก็มีทหารพม่าอยู่เช่นกัน ถ้าฝ่าสำเร็จ เราก็ลงเรือเดินทางไปตามแม่น้ำบางปะกง มุ่งสู่เมืองตะวันออก ระยอง เมืองจันทบุรี (จันทบุรี) และตราด”

“กรุงยังไม่แตก การออกไปเช่นนี้ก็คือกบฏ”

“เป็นกบฏก็ตาย ไม่เป็นกบฏก็ตาย แต่เป็นกบฏอาจกู้ชาติได้”

“โอกาสสำเร็จมีเพียงใด?”

“ไม่สูง แต่ถ้าเราไม่ทำ ใครจะทำ?”

วันที่ ๓ มกราคม ปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ทหารม้าหัวร้อยคนก็ตีฝ่าด่านพม่าออกไป

กองกำลังพระยาตากออกเดินทางจากวัดพิชัย มุ่งหน้าไปบ้านหันตรา* ตลอดระยะทางสามกิโลเมตรเต็มไปด้วยทหารพม่า ทหารพระยาตากก็ตีฝ่าออกไป

ขณะที่เชื่อว่าพ้นเงื้อมมือศัตรูมาแล้ว กองทัพพม่าก็ไล่ตามมาทันทีที่บ้านข้าวเม่า บ้านส้มบัณฑิต** สองทัพต่อสู้กันจนถึงเที่ยงคืน ทหารอยุธยา

* ปัจจุบันคือทุ่งหันตรา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

** เขตอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ล้วนมีฝีมือแกร่งกล้า ทหารพม่าก็ถอยทัพกลับไป

ทหารม้าพระยาตากเดินทางต่อไปถึงบ้านพรานนก ตั้งค่ายข้างวัดพรานนก* เป็นวัดใหม่ที่ตั้งสร้างมาได้ราวสิบปี

ชาวบ้านที่บ้านพรานนกมาแจ้งว่า “ข้าฯเห็นทัพพม่าหลายร้อยคนที่ชายทุ่ง”

พระยาตากจึงวางแผนตั้งรับ เมื่อทัพพม่ามาถึงก็พบทัพไทยรอรับอยู่แล้ว รุกโหมโจมตีกลับ เอาชัยทัพพม่าได้

จุดหมายต่อไปคือบ้านโพสังหาร** ห่างจากพระนครทางทิศตะวันออก ราวยี่สิบกิโลเมตร

อีกครั้งทัพพม่าตามมาติด ๆ

และอีกครั้งทั้งสองฝ่ายต่อสู้กัน ทหารม้าพระยาตากรบจนทหารพม่าแตกถอยไป

“พวกนั้นจะกลับมาอีกแน่นอน”

รุ่งอรุณวันที่ ๔ มกราคม ทหารรายงานพระยาตาก “พม่าส่งทหารตามมาอีกแล้ว”

“จำนวน?”

“สองพันคน”

หาร้อยคนต่อสองพันคน หนึ่งต่อสี่

พระยาตากสั่งทหาร “หันกลับ”

เหล่าทหารม้าหันกลับ อีกครั้งทุกคนชักอาวุธ เตรียมประจัญบาน

เมื่อทัพพม่ามาถึง ก็พบทัพของพระยาตากรออยู่แล้ว กำลังทหารม้าจากอยุธยาบุกทะลวงกำแพงเข้าศึก คมดาบหลายร้อยเล่มฉีกทัพพม่าออก

ขณะที่ทัพศัตรูรวมเร ทัพม้าวกหักกลับในบัดดล กวาดแกว่งศัตรูรุก ทัพศัตรู อาวุธปะทะอาวุธ ดาบประสานดาบ เลือดเบื่อนเลือด

ทหารพระยาตากรบสุดใจ หนึ่งต่อสี่กลายเป็นหนึ่งต่อสาม หนึ่งต่อสอง และหนึ่งต่อหนึ่ง ทหารพม่าทอดร่างตาวู๊ดแตกตื่นกระเจาย เพราะไม่

* คนละวัดกับวัดพรานนกฝั่งธนบุรีในกรุงเทพฯ

** บ้านโพสังหารหรือบ้านโพสาวหาญ ปัจจุบันคืออำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา